VERSLAG

VAN

DEN STAAT EN DE WERKZAAMHEDEN,

GEDURENDE HET INSTITUUTSJAAR 1863/64,

UITGEBRAGT IN DE ALGEMEENE VERGADERING VAN DEN 14 MEI 1864.

Wat is er in het afgeloopen jaar gedaan? in welken toestand bevinden wij ons bij de intrede van het nieuwe werkjaar? De beantwoording van deze twee vragen in de algemeene vergadering van Mei draagt art. 27 van het Reglement op aan het Bestuur van het Instituut. Het zal trachten die taak thans te volbrengen, overtuigd dat uwe goedkeuring niet zal achterwege blijven.

In de eerste plaats dus: wat is er in het afgeloopen jaar gedaan? Het antwoord is tweeledig; de bevordering van de Taal-, land en volkenkunde van Nederlandsch Indië, het voorname doel van het Instituut, moest voorafgaan; daarop moesten volgen de materiële en administrative maatregelen, voor de bereiking van dat doel noodzakelijk.

De Indische Taal-, land- en volkenkunde is een zeer jonge wetenschap, maar haar vruchtbare bodem heeft reeds aanzienlijke vruchten gegeven, hoewel de krachten, aan de bearbeiding besteed, nog slechts weinig zijn. Ongetwijfeld kunnen zoowel krachtige als zwakke handen daar, ieder voor zich, werk vinden; die bodem is zóó uitgestrekt, dat, al wordt menig veld beploegd, er nog zeer vele akkers overblijven. Ongelukkig is haar aard en zamenstelling nog niet altijd voor iedereen even duidelijk; ten minste zou men twijfelen, of zij wel bekend zijn, wanneer men dikwerf ziet wijzen op het groot aantal personen en instellingen, die zich aan de bevordering van deze uitgestrekte wetenschap wijden, en op de groote menigte geschriften, die daarover steeds, en vooral in de laatste jaren, in druk zijn verschenen, als sprekende bewijzen dat die wetenschap algemeen wordt

beoefend en in krachtigen bloei is. Voorzeker stellen wij op hoogen prijs al hetgeen wordt aangewend door bijzondere personen en instellingen tot opbouw en bevordering van de wetenschap; het zij verre van ons, dat wij de waarde zouden miskennen van vele belangrijke geschriften, die daarover vroeger, en in den laatsten tijd in het licht zijn verschenen; maar daarin is het voldingend bewijs niet te vinden dat er stelselmatige bloei bestaat en dat er in dezen zin niet nog zeer veel te doen overblijft, en het is nogtans uit dit oogpunt dat het Instituut de beoefening der Indische Taal-, land- en volkenkunde beschouwt. Volgens de zienswijze van het Instituut vormt die wetenschap, zooals de zamengestelde benaming reeds aanwijst, één geheel, dat is zamengesteld uit verschillende, onafscheidbaar aan elkander verbonden deelen, waarbij de eereplaats toekomt aan de talen, waarvan de kennis de andere vakken doordringen moet. Niet zóó wordt het buiten het Instituut steeds beschouwd. Zijn er niet, die vreemd schijnen aan het denkbeeld van de verwantschap tusschen de geographie en de kennis der talen? Het zou voldoende zijn de zoodanigen te wijzen op de vele verbasteringen van inlandsche benamingen, welke niet alleen stuitend zijn bij een juiste kennis, maar die zelfs aanleiding geven kunnen tot begripsverwarring: zijn de benamingen van *Baviaan* voor het eiland *Bawéjan* en het *Banditen-eiland* voor het *Pandita-eiland* geen bedroevende voorbeelden? Is het aantal wel gering van hen, die meenen, dat men zich in den Indischen Archipel overal met het Laag-Maleisch kan helpen of behelpen, en die, niet gedachtig aan het "de taal is heel het volk" oordeelen, dat de kennis van de door de inlanders gesproken taal zoo niet nutteloos, ten minste overbodig is zelfs voor hen, die het bestuur in handen hebben? Zou weer mogen gewezen worden op de *passeerbaan*, die, naar het schijnt, beschouwd werd als een *baan*, waar men *passeerde*, terwijl de taal leert, dat het grondwoord *séba*, hetwelk beteekent: *voor zijn meerdere verschijnen*, heeft doen ontstaan de afgeleide vorm *pasében*, d. i. de plaats waar de mindere ambtenaar voor zijn meerdere verschijnt, of op het woord *hangmat*, dat uit de benaming van de maat *amĕt* ontstaan is, doordien men het woord eerst wat naar het Maleisch *amat* uitsprak en vervolgens, naar de gewoonte van de Javanen om de voorlaatste opene lettergreep van een woord te nasaleren, er de *ng* invoegde. Zou het waar zijn, dat de geschiedenis van de inlandsche bevolkingen en zelfs die van het Europesche gezag in Indië alleen uit Hollandsche bronnen kan wor-

den beoefend? — Neen, de zienswijze van het Instituut geeft een eigenaardigen werkkring en het juiste kenmerk, waardoor het zich van andere dergelijke instellingen onderscheidt. Dat het Instituut alleen op de zuivere wetenschap de oogen heeft gevestigd en daardoor een ander karakter heeft, dan de instellingen die zich een practisch of politisch doel voorstellen, behoeft misschien niet eens te worden opgemerkt.

In het vorig verslag is melding gemaakt van de stichting der afdeelingen; dáár zijn ook de redenen ontvouwd, die daartoe aanleiding hebben gegeven. Het doel was, om het Instituut in den aangegeven zin meer en meer te helpen vormen tot een centraal punt van wetenschappelijke kennis van de Taal-, land- en volkenkunde der Koloniën, ook wanneer het verlangd wordt, ten dienste van de Regering. De leden van het Instituut konden in de afdeelingen gelegenheid en aanleiding vinden om hunne kennis mede te deelen en hiervan een nuttig gebruik te zien maken. Het zal hier de plaats zijn, om in korte trekken te vermelden wat de afdeelingen hebben verrigt: men bedenke echter, dat het begin van elke zaak zijn moeijelijkheden heeft, en dan zal men met vertrouwen van de toekomst mogen hopen, dat de verwachting van haar werkzaamheid niet zal worden teleurgesteld.

EERSTE AFDEELING.

(TAAL- EN LETTERKUNDE).

Door deze afdeeling zijn belangrijke vraagpunten gesteld, welke, indien zij, zooals men mag vertrouwen, beantwoord worden, beduidende resultaten voor de wetenschap kunnen opleveren. Immers indien wij de gevraagde verzameling van preeken krijgen, die vooral op Java op de aan den Islam gewijde religieuse dagen worden uitgesproken, of liever voorgelezen, dan zal er meer licht opgaan over den aard en het wezen van den Islam op dat eiland, zooals blijken zal uit een dusdanige uit Java door den heer A. B. Cohen Stuart aan den heer S. Keijzer gezonden preek, welke spoedig in onze Bijdragen zal worden opgenomen. Niet minder gewigtig zijn de door de afdeeling gevraagde legenden van plaatsen, meren, bergen, bosschen etc. Mogten de hier te lande aanwezige door ruime bezendin-

gen uit Java verrijkt worden, dan zal men daaruit veel leering kunnen putten. Welkom was ook het voorstel van de afdeeling om vertalingen te vragen van sommige zamenspraken van Winter in de differente dialecten van Java. Niet alleen voor den beoefenaar van de Javaansche taal- en letterkunde is de kennis van de zoo uiteenloopende dialecten, welke in de verschillende streken van Java nu nog gesproken worden, nuttig, maar zij is ook van het grootste gewigt om de moeijelijke vraag te beantwoorden tot welke taalsoort het zoogenoemde Kawi behoort. Zooals men weet, beschouwen sommige het Kawi als de oude taal, waaruit het tegenwoordige Javaansch zou zijn geboren of wel afgesleten, terwijl de jongste aandachtige beoefenaars van dat Kawi het als mogelijk stellen, dat het niets anders is dan een dialect, dat in de een of andere streek op Java vroeger zou gesproken zijn en dáár misschien nu nog leeft. In een der vergaderingen van de afdeeling handelde zij breedvoerig over de Maleische taal en over de middelen, die zouden kunnen worden aangewend om betere kennis, dan men tot nog toe daarvan bezat, te erlangen; in eene volgende bijeenkomst, loste deze behandeling zich op in de vraag naar proeven van de Maleische taal, zoo als zij door de inlandsche bevolking op Riouw onder elkander gesproken wordt en naar een opgave van de titels en rangen der Maleische Hoofden. Ook hebben de besprekingen van die afdeeling in een ander opzigt reeds een belangrijk resultaat opgeleverd: de heer Dr. G. K. Niemann, die naar aanleiding van art. 14 der Bepalingen voor de afdeelingen op zich genomen had een overzigt te leveren van het belangrijkste, dat in de taal- en letterkunde van Nederlandsch Indië in het licht verschenen is, heeft zijn belofte reeds gehouden en ons in staat gesteld dat overzigt weldra in de "Bijdragen" op te nemen.

TWEEDE AFDEELING.

(LAND- EN VOLKENKUNDE).

Omtrent twee ingezonden stukken voor de Bijdragen bragt de afdeeling advies uit, het eene betrof Nieuw Guinea, het andere de Tenimber-eilanden. Ook behandelde zij de door den Generaal De Stuers, Oud-Gouverneur der Molukko's, ingezondene aanteekeningen omtrent die gewesten, en eene bijdrage van den heer Scheltema over

de Karimon Java eilanden. Maar vooral hield de afdeeling zich bezig met eene naauwgezette overweging omtrent de aan hare werkzaamheden te geven rigting, in verband met art. 14 der Bepalingen over de afdeelingen, en even als in de eerste afdeeling handen aan het werk geslagen werden tot bekoming van een overzigt van hetgeen omtrent de taal- en letterkunde in het licht verschenen is, leverde de tweede afdeeling, daartoe door een algemeen voorstel van den Instituuts-Ondervoorzitter, Dr. P. Bleeker, meer regtstreeks uitgelokt, een door den heer Robidé van der Aa uitmuntend gesteld advies omtrent den aard en de wijze van bewerking van een zooveel mogelijk volledig overzigt der uitbreiding van de kennis onzer koloniën, hetwelk, gelijk uit de Bijdragen blijkt, geleid heeft tot een daarmede overeenstemmend besluit van het Instituuts-Bestuur.

DERDE AFDEELING.

(GESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE).

Ook in deze afdeeling werd het evengemeld onderwerp besproken en deswege advies uitgebragt. Meer bijzonder bevlijtigde de afdeeling zich tot het mededeelen van haar gevoelen over onderscheidene aan het Bestuur ingezondene stukken, onder andere over eene Reisbeschrijving naar de Bovenlanden van Banjermassing in 1790, nader te behandelen bij eene op te stellen geschiedenis van dat rijk; over het overgeven van Banda aan de Engelschen in 1795; over de gebeurtenissen te Kartasoera in 1741, over den sterrekundigen Mohr te Batavia en over eene reis van den Gouverneur Generaal van Imhoff naar de Jakatrasche Bovenlanden in 1744. Niet zonder grond gelooft het Bestuur te mogen hopen, dat deze afdeeling, even als de tweede, in een volgend werkjaar, zijne pogingen tot verspreiding van kennis betreffende onze koloniën krachtig zal ondersteunen. Intusschen mogt het Instituut in zijn Bijdragen wijzen op hetgeen in het tijdvak van 1849—1860 door de Regering gedaan is in het belang der Javaansche oudheden, hetzij om tempels en beelden onder bewaking te stellen, hetzij om ze photographisch en op andere wijze algemeen bekend te doen worden. Zeker mag overigens niet worden ontkend dat reeds nu, van de beide afdeelingen, al de hulp ontvangen is, welke het Instituuts-Bestuur van haar gevraagd heeft.

VIERDE AFDEELING.

(WEST-INDIË EN DE KUST VAN GUINEA).

Nadat op het voorstel van eenen vroegeren Voorzitter van het Instituut, den heer J. C. Baud, besloten was deze gedeelten van 's Rijks Overzeesche Bezittingen en Koloniën niet uit te sluiten en deze afdeeling was opgerigt, heeft zij aanmerkelijk bijgedragen tot het vestigen van eenen voor het Instituut belangrijken nieuwen band. Velen, die onze West-Indiën kennen, zijn daardoor leden van het Instituut geworden, en met grond mogen wij verwachten, dat het Reglement van het Instituut, bij eene herziening, in overeenstemming gebragt zal worden met het bestaan van deze afdeeling. Op haar voorstel is intusschen besloten ondersteuning te schenken aan de wederuitgifte van den vroegeren zoo belangrijken Almanak voor de Nederlandsch West-Indische Bezittingen en de Kust van Guinea. Sedert drie jaren was die uitgifte gestaakt. Zij zal nu over 1865 weder verschijnen, en met het oog op de opheffing der slavernij behoeft naauwelijks opgemerkt te worden dat hierdoor in eene nu vooral dringende behoefte zal zijn voorzien. Door dit een en ander heeft de afdeeling zich allezins verdienstelijk gemaakt. Het Bestuur van het Instituut heeft gewenscht, u, Mijne Heeren! tevens mede te deelen enkele der beschouwingen door die afdeeling in haar verslag opgenomen.

"Bestaat er vooruitzigt," aldus vroeg de afdeeling, "dat zij zal beantwoorden aan het doel harer opname in het Instituut?" Op deze vraag durfde zij nog geen stellig antwoord te geven; zij meende echter de verzekering te kunnen aanbieden, dat zij er naar zal streven om de moeijelijkheden, die zich voordoen, te overwinnen. Zij vestigde de aandacht op twee hoofdbedenkingen:

Vooreerst: Het Instituut is, zooals de thans nog gevoerde naam aanduidt, eene uitsluitend *Oost-Indische* instelling. Aanvankelijk in het leven geroepen in verband met de opleiding te Delft van ambtenaren voor die bezittingen, scheen het moeijelijk dit uit de geboorte ontvangen karakter af te werpen. De *Oost* is toch, zegt de afdeeling, het El Dorado van Nederland, waarop de aandacht van Regering, Wetgeving en Volk gevestigd is. Zij wordt in en buiten het Instituut vertegenwoordigd door vele Indische specialiteiten, mannen

van vermogen, aanzien, wetenschappelijke ontwikkeling en invloed. Zij heeft eene talrijke hoogst interessante bevolking, welke grondig te leeren kennen eene levensvraag voor ons gezag aldaar is; eene geschiedenis en letterkunde, die tot de grijze oudheid opklimt; eigene talen, die ingespannen studie vorderen en zamenhangen met ons beheer; mijnen en andere uitgestrekte bronnen van welvaart, die men grondig moet kennen om ze behoorlijk te kunnen exploiteren; en eindelijk, een rijken catalogus van wetenschappelijke, geschiedkundige en topographische werken, waaraan geleerde genootschappen, Rijkscommissiën en overigens de bloem der natie voortdurend zijn werkzaam geweest. De *West*, meent de afdeeling, heeft bijna niets hiertegen over te stellen om sympathie op te wekken. De bevolking, door de slavernij onderdrukt, is tot weinige duizenden versmolten; men kan haar schier uitgeput noemen; eigen geschiedenis, talen of letterkunde bezitten die volkeren niet. Uit Afrika in slavernij aangevoerd, zijn zij onbeschaafd gebleven en hebben ieder eene soort van *patois* aangenomen, dat geene opzettelijke studie vordert en zeer gemakkelijk aan te leeren is; terwijl men overal met Hollandsch en Engelsch kan te regt komen. De handel op de eilanden, in de voorgaande eeuw tot een hoogen trap van bloei opgevoerd, is, met het verzetten der baken, geheel verloopen. De landbouw in Suriname (op de eilanden bestaat die slechts in naam) is op een lagen trap van ontwikkeling gebleven, ofschoon de bodem zóó vruchtbaar is als ergens ter wereld. De afdeeling erkende dat het Instituut, door uitbreiding van zijn werkkring, een bewijs van sympathie had gegeven, maar zij vreesde om de aangevoerde redenen niet in allen deele aan de verwachting te zullen kunnen beantwoorden.

Ten Tweede: De afdeeling wees op het nog gering getal harer leden, maar dacht medewerking te zullen vinden bij de in de koloniën gevestigde leden van het Instituut. Die meening lichtte zij op deze wijze toe. Geschiedkundige bronnen zijn daar rijkelijk voorhanden, terwijl de emancipatie der slaven een nieuw tijdperk opent, hetwelk tot groote ontwikkeling zou kunnen leiden. Ook is bij de Staten Generaal aanhangig een nieuw Regerings-Reglement, en eerlang kan in die koloniën te gemoet gezien worden de invoering eener nieuwe wetgeving. Aan stof ontbreekt het dus niet, en wanneer men de handen in één slaat, kan de afdeeling, zoo niet het idéaal bereiken, dan toch in vele opzigten nuttig werkzaam zijn. Maar de afdeeling meende zich daarvan geene illusiën te moeten maken. Met de eman-

cipatie der slaven schijnen de gemoederen in West-Indië zoodanig gepréoccupeerd te zijn, dat geen tijd schijnt over te blijven voor afgetrokken onderwerpen of wetenschappelijke onderzoekingen. Immers de Commissarissen of leden aldaar hebben zich tot dusverre niet gehaast teekenen van leven te geven. Maar de afdeeling vleit zich toch, dat bij kalmere stemming, wanneer de beslommeringen van den dag niet zoo menigvuldig zullen zijn, tijd en lust zullen overschieten voor algemeene belangen, en dat de afdeeling alsdan medewerking zal ondervinden. Voor hoop bestaat grond, wanneer men in aanmerking neemt, dat terwijl de emancipatie der slaven in andere koloniën de oproervaan deed opsteken tot staking van den arbeid en tot het aanrigten van gruwelijke tooneelen, die gewigtige maatregel in al onze koloniën op de meest rustige, men mag zeggen voorbeeldige, wijze is tot stand gekomen; dat op de eilanden schier geene verandering in den maatschappelijken toestand is waargenomen; en dat in Suriname de geest van de geëmancipeerden uitmuntend blijft, zoodat de meesten hunner werkkontracten gesloten en het verblijf op hunne plantagiën behouden hebben.

De afdeeling spreekt verder over de immigratie in Suriname, en betreurt het dat deze nog geene resultaten heeft opgeleverd. Neemt men in aanmerking, zegt zij, dat Suriname eene oppervlakte van ruim 2800 □ geographische mijlen beslaat, dat daarop ter naauwernood 40,000 arbeiders, mannen en vrouwen, worden aangetroffen, en dat deze door de emancipatie in een toestand zijn gebragt, waarbij het eene groote vraag wordt of zij den landbouw zullen blijven beoefenen, dan schijnt het vrij zeker dat immigratie het eenige redmiddel van de kolonie is. Het verdient opmerking dat de geëmancipeerden in Britsch-Guyana zich nagenoeg geheel hebben teruggetrokken van den geregelden landbouw; dat immigranten, dáár ten getale van ruim 100,000 sedert de emancipatie aangevoerd, die taak hebben opgevat en dat die kolonie sedert niet alleen in productie, maar ook in algemeene welvaart zeer is vooruitgegaan. Suriname is in de meeste opzigten geheel op eene lijn met Britsch-Guyana te stellen, doch overtreft het, naar het oordeel van bevoegde deskundigen, in vruchtbaarheid van bodem. Zóó, zegt de afdeeling, mogen wij dan ook hopen, dat de emancipatie in Suriname even heilrijke vruchten als in Demerary zal aanbrengen. Aan zich zelf overgelaten en zonder de hulp van immigratie, zou echter de schoone kolonie Suriname wegkwijnen en voor Nederland verloren gaan. De afdeeling ontveinst

zich niet dat zij in deze hare beschouwingen is getreden buiten het doel van haar verslag, ja zelfs eenigzins buiten de grenzen van haren werkkring en van dien van het Instituut, doch zij durft aan den anderen kant vertrouwen, dat in dit haar eerste verslag die beschouwingen niet als onwelkom zullen ontvangen worden.

Door de medewerking der afdeelingen zijn voorts een aantal vragen gesteld, zoowel met betrekking tot Nederlandsch Indië, als ten aanzien der West-Indische Koloniën en de bezittingen ter kust van Guinea. Het doet het bestuur leed te moeten zeggen dat daarop tot dus ver geene antwoorden zijn ingekomen. Van daar dat ze bij de intrede van het nieuwe werkjaar nog eens zullen worden herhaald. — Maar afgescheiden van hetgeen het Bestuur, op het voorstel van de afdeelingen, heeft verrigt, moet hier nog opgemerkt worden, dat uit de eigen boezem van het Bestuur zijn uitgegaan de pogingen om tabellen te verkrijgen voor de Javaansche chronologie en verklaringen, welke noodig zijn om een Javaansch Wetboek, Anggĕr Gladag genaamd, te kunnen uitgeven. Ieder beoefenaar van de Javaansche letterkunde, die bekend is met het groote nut van Wüstenfeld's Tabellen van de Muselmansche chronologie, zal de behoefte aan iets dergelijks voor de Javaansche tijdrekenkunde hebben gevoeld; het is te verwachten, dat de heer A. B. Cohen Stuart, te Soerakarta, aan het daartoe strekkend verzoek van het Bestuur gevolg zal kunnen geven, in welk geval voorzien zal zijn in die behoefte, zoo als ongetwijfeld te verwachten is van den heer Stuart, met het oog op zijn uitmuntend geschreven stukken over dat onderwerp en de jaarlijksch door hem in het Javaansch uitgegeven almanak. Het is eenigzins onverklaarbaar, dat er onder de handschriften, toebehoorende aan de boekerij van de Delftsche Akademie, jaren lang een Javaansch wetboek heeft kunnen schuilen, zonder dat het werd uitgegeven: de Anggĕr Gladag, een wetboek dat de aan den Soeverein te presteren transportmiddelen, leverantiën en heerendiensten beschrijft, zal nu spoedig het licht kunnen zien, indien de heer van der Valck te Soerakarta de gelegenheid zal kunnen verschaffen, om ons spoedig de verlangde inlichtingen te geven. — Een andere handeling van het Bestuur verdient hier ook nog vermelding. Het was gebleken, dat het archief van den heer Nahuys van Burgst, aan de Delftsche Akademie geschonken en thans dáár toegevoegd aan de boekerij, nog vele belangrijke bronnen voor de Taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië bevat: het

Bestuur heeft van de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Koloniën verlof gevraagd en verkregen, om al hetgeen in dat Archief voor de wetenschap belangrijk voorkomt, in het licht te geven.

In de laatste verslagen is breedvoerig melding gemaakt van hetgeen door het Instituut werd voorbereid tot uitbreiding en verbetering van onze kennis van het landbezit op Java. In dit jaar heeft het Bestuur, zooals uit de opname in de Bijdragen gebleken is, een stap verder kunnen doen en eenige reeksen van vragen opgesteld, die bij de beantwoording de gelegenheid zullen verschaffen om dat onderwerp door nieuwe onderzoekingen naauwkeuriger toe te lichten. Behalve dat deze vragen zijn opgenomen in de "Bijdragen", zijn er een honderdtal in afzonderlijken druk naar Java gezonden aan voormalige kweekelingen van de Delftsche Akademie en hier te lande aan eenige voormalige Indische hoofdambtenaren, die door hunne vroegere betrekkingen geoordeeld werden met het onderwerp bekend te zijn. Het is te hopen, dat de pogingen van het Instituut, ook in dit opzigt tot verbetering van onze kennis zullen leiden. — Een andere poging van het Instituut ten aanzien van dezelfde aangelegenheid, heeft haar doel bereikt, hoewel dan ook niet door zijn onmiddellijk toedoen. In het Tijdschrift voor Ned. Indië, Januarij 1864, is opgenomen het rapport aan den Koning van den Minister van Koloniën Elout (1826) over de landverhuring in de Vorstenlanden; door die opname is de aanvrage van het Instituut, om dat rapport, wegens zijn groote belangrijkheid, van het Ministerie van Koloniën tot openbaarmaking te erlangen, vervallen.

Nog is in het vorig verslag een onderwerp vermeld, waarvan hier wederom behoort gewaagd te worden. Op het einde van het vorig jaar was het Bestuur in overleg met de afdeelingen, tot het verkrijgen van jaarlijksche overzigten van hetgeen op het ruime veld van de Indische Taal-, land- en volkenkunde is verrigt. Na eene behandeling die uit den aard der zaak veel tijd heeft weggenomen, is men tot de overtuiging gekomen, en daartoe heeft het reeds vermeld advies der Tweede afdeeling zeer veel bijgedragen, dat het plan uitvoerbaar was, en is het besluit genomen om die taak aan verschillende personen op te dragen, zoodat, naar men vertrouwen mag, spoedig het eerste jaarsverslag zal kunnen verschijnen. Het evenbedoelde besluit is in onze Bijdragen te vinden.

Dat het VIIe deel onzer Bijdragen op de steeds gevolgde wijze het licht heeft gezien, en dat het in belangrijkheid niet behoeft onder te

doen voor de vroeger verschenen deelen, zult gij, mijne heeren, wel hebben opgemerkt. De herstelde gemeenschap met de Indische Commissarissen heeft daartoe het hare bijgedragen, zooals dat genoegzaam blijkt uit het pas opgenomen verslag van den Commissaris-Generaal van den Bosch, van zijne verrigtingen in Indië in 1830, 1831, 1832 en 1833. Behalve dat voor een ieder lezenswaardig verslag, hebben de Indische Commissarissen ook nog gezonden een rapport van den heer van Eybergen, betreffende eenen togt naar de Zuid-Wester-eilanden in 1859 en eene beschrijving door Hadji Mohamad Moesa, Hoofd-pangoeloe te Limbangan, over de op den Islam gegronde instellingen in de Preanger-landen. Wordt het Instituut dikwijls met zulke bezendingen begiftigd, dan zal dat ongetwijfeld veel bijdragen tot den bloei van de wetenschap.

Het werk van den heer Mr. J. A. van der Chijs: *Neêrlands streven tot openstelling van Japan voor den Wereldhandel*, waarvan in het vorig verslag vermeld is, dat het ter perse was, is thans bijna afgedrukt. Met de uitgave zal echter nog eenige maanden gewacht moeten worden, daar de schrijver uitdrukkelijk bedongen heeft, dat het niet zal mogen worden uitgegeven, voor dat hij het laatste afgedrukte vel te Batavia ontvangen en een lijst van drukfouten en verbeteringen overgezonden zal hebben. — Hierbij kan de mededeeling nog gevoegd worden, dat er hoop bestaat om een werk van den heer Roorda ter perse te kunnen leggen. Dit werk zal bevatten twee stukken uit de Wajang-poerwa (wajangspelen over onderwerpen uit den alouden mythologischen tijd) met de noodige verklaring en opheldering, en gevolgd door den Javaanschen tekst van het Wajang-verhaal van de lotgevallen van Radèn-Pandji, waarvan de vertaling in het Hollandsch in het begin van het zevende deel der Bijdragen is opgenomen.

De finantiële en administrative gebeurtenissen kunnen in het kort zamengevat worden in het volgende. Het getal leden, dat het Instituut sedert Januarij 1863 door verschillende redenen verloren heeft, bedraagt 20. Daarentegen zijn er 71 nieuwe leden bijgekomen. Thans bedraagt het geheele getal contribuerende leden 303. Niettegenstaande herhaald verzoek dezerzijds, is uit Oost-Indië nog geen opgave omtrent de administrative belangen ontvangen; waarschijnlijk zijn de Commissarissen daarin tot nog toe verhinderd, maar sedert de hierboven vermelde bezending van stukken voor de "Bijdragen" en sedert de storting van *f* 1500 van hunnentwege in de kas van het

Instituut, mogen met grond ook andere teekenen van leven worden verwacht, te meer daar het bestuur nog zeer onlangs uitvoerig aan Commissarissen geschreven en de belangen van het Instituut dringend aanbevolen heeft. Het Bestuur heeft voorts, met het oog op de aanstaande opheffing van de Delftsche Akademie, over die belangen een schrijven gerigt aan den Minister van Koloniën. Deze gaf in dit jaar door herhaalde geschenken aan de bibliotheek van zijn belangstelling nieuwe blijken.

De rekening en verantwoording der geldmiddelen zal aan de beoordeeling van een bijzondere Commissie en vervolgens aan uwe goedkeuring worden onderworpen.

Nu nog het antwoord op de vraag: in welken toestand verkeeren wij thans? Wanneer men al hetgeen hier boven gezegd is, vergelijkt met de verslagen van eenige jaren geleden, dan zal men zonder eenigen twijfel een groot verschil ten goede opmerken; indien men die vergelijking instelt met het verslag van het vorig jaar, dan kunnen de duidelijke sporen van vooruitgang de aandacht ook niet ontgaan. En toch verkeert het Instituut in een toestand, waarbij men onwillekeurig aan het *to be or not to be* denken moet. Zooals iedereen weet, is het Instituut voortgesproten uit de Delftsche Akademie; die inrigting, ruim twintig jaar geleden in het leven geroepen tot opleiding van ambtenaren voor de burgerlijke dienst in Ned. Indië, gaf eenige jaren later het leven aan onze instelling. In hoever het Instituut aan zijne bestemming voldaan heeft, valt thans niet te beslissen, maar zeker is het, dat het Instituut steeds is beschouwd als de jongere van de Akademie, en dat nog tegenwoordig zeer velen daaraan gehecht zijn. Indien dus de Delftsche Akademie de moeder is van het Instituut, dan rijst, bij hare zeer nabij zijnde opheffing, de vraag: is het kind in leeftijd en groei zóó ver gevorderd, dat het gespeend kan worden en een eigen, zelfstandig leven kan ingaan? Indien het Instituut is een tak, gegroeid aan den boom, die Delftsche Akademie genoemd wordt, kan die tak, nadat de boom verdwenen is, in den grond worden gezet, in de verwachting van nieuwe en sterke wortels te zullen schieten? Ziedaar vragen, waarop niet dan na rijp beraad mag beslist worden. Zoodra de Delftsche Akademie zal zijn opgeheven, zal het Bestuur deze groote kwestie in ernstige overweging nemen en gij, mijne heeren! zult dan worden uitgenoodigd om de voorstellen van het Bestuur te

wikken en te wegen, ten einde uwe alles afdoende beslissing uit te brengen. Dan zal het Instituut een nieuwe phase intreden, hetzij geheel zelfstandig, hetzij in verband met de nieuwe wetenschappelijke instelling op het gebied der Indische Taal-, land- en volkenkunde, welke de Regering denkt te stichten. Van sterven mag geen sprake zijn, want het Instituut heeft een schoone werkkring, die, zooals boven gezegd is, geen andere instelling vervult of aanvult; moge dus het Instituut een krachtig en lang leven te gemoet gaan!

